

FOGAK

és teljes fogorvos
szájpolitisz, néki,
a gyökerek eltá-
volítása főleg
Specialista fog- és szájbetegségeken.

FOG

tömések; arany
fogorvosok és
aranyhídak, tar-
tós porcelán- és
aranytömések, tis évi jótállással.

FOG

huzás teljes érzéketlen-
tessel; hasznavehetően,
régifogorvosok általakított
Videkiek egy nap alatt
kielégítettnek. — Mérsékelt árak.

Dr. HEGEDÜS JAKAB

fogorvos, egyetemi orvos-tanár,
Első Fővárosi Fogorvosi Intézet, Budapest,
VII., Erzsébet-körút 44. sz. I. emelet.

MARGIT-CRÈME

a főrangú hölgyek kedvencé szepítő szere, az
egész világon el van terjedve. Páratlan hatása
szere és összehajlásában rejlik, a bőr azonnal
feszíti és kiváló hatása pár óra lefolyása alatt
észlelhető. Mivel a Margit-crème utánzókat és
hamisítjak, tessék eredeti védjeggyel ellátott
dobozt elfogadni, mert csak ilyen készítményt
vállal a készítő mindenemű felelősséget.
A Margit-crème ártalmatlan, zsírtalan vegyítés
készítmény, amely a külföldön nagy sikert
keltett. — Ára kis tégely 4 K, nagy tégely 8 K.
Margit-szappan 5.80 kor. Margit-puder 3.— kor.

Gyártja:

FÖLDES KELEMEN laboratoriuma, Aradon.

Kapható minden gyógyszárban, Hírtázer- és drogházakban.

Megjelent a

LA HONGRIE REPUBLICAINE

(Quatrième année de la Revue France-Hongrie)

Előfizetési ár egy évre 40 K, fél évre 20 K.

Előfizetéseket elfogad a szerkesztőség:

Budapest, IV., Semmelweis-u. 4.
(Blockner hirdetési iroda) és Szeged, Pallavicini-u. 5.

Szőlőoltványok, Gyümölcsfák, Díszfenyők.

Delaware, Noach, Szászoros, Othello, Herbenmont és
más direkttermő, továbbá európai és amerikai sima és
gyökerező vesszők legolcsóbb árban és legjobb minőségben
beszeresethető. Egy darab gyümölcsfa és díszfenyő 3 kor.

Képes árjegyzék ingyen!

SZÜCS R. T. Szőlőtelepe, BIHARDIÓSZEG.

Gyermekeknek

legbiztosabb szer váltó-
láz hideglelés és szamá-
köhögés ellen a magyar
orvosok által 40 arany-
nyal jutalmazott

Rozsnyay világhírű

Chinin-
czukorkája

Chinin-

csokoládéja.

Nem keserű és így
gyermek szívesen
veszik. Milliónyi nagy
áremmel kitüntetve és
törvényesen védve.

A valódi készítmény csoka-
golyóiparban.
Rozsnyay M. névvalórása
látható, 1 doz ára 50 fillér.

Kapható minden gyógyszerár-
ban. — Készíti a feltaláló:
Rozsnyay Mátyas-gyógysz.
Aradon, Szabadság-tér.

Hajnövesztő, amilyen még
nem létezett.

Bővid idő alatt dús hajat növeszt és meg-
akadályozza a hajhullást, megőrzi a korai
széplő és az ősz hajnak eredeti színét
visszaszítja. Egy hónap alatt fényes erd-
mény. Ára 15 és 20 K. BOTÁR Z. REGINA
kozmetikai műtőszere.

Budapest, VII., Erzsébet-körút 34. I. em.

Aranyapolás, aranygöztés és villanymasszázs egész nap.

Ha igazán kellemesen akar mulatni,
hozza meg a most legújabbban megjelent

„Ujvári telefonál”

ezimű kétoldalas, tréfás, kacagató hanglemezt.

Ára: Hat [darab ócska, lejátszott hanglemez.
Ezen lemez pénzért nem kapható. — Ujvári Károly ezen
lemezen ugyancsak megkacagtatja hallgatóit. Elejétől
végig holtra neveltető! Kizárólag csakis

WAGNER

Hangszeráruházában

Budapest, VIII., József-körút 15. sz.

Fiók: Ráday-utca 18. sz. alatt.

Telefon: József 35—92.

Óvás! Figyeljen a „WAGNER” névre, hogy máshoz
be ne tévedjen. Beszélőgépek 200—1500 koronáig.
Árjegyzék ingyen.

Hirdetések

felvételnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

KULTURA ÉS TUDOMÁNY

új kötete:

FAGUET EMIL

A KONTÁRSÁG KULTUSZA

Fordította és jegyzetekkel kísérte,

SZÁNTHÓ GYULA dr.

A nagyhirű francia szociológus kritikai,
szociálpolitikai és erkölcsbölcseleti könyve

Ára kötve 10% felárral 8 K 80 f

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben.

11. SZÁM. 1919. (66. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL

BUDAPEST, MÁRCIUS HÓ 16.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 1 Kor.

Előfizetési feltételek:

Egészévre — 48.— korona.
Félévre — 24.— korona.
Negyedévre — 12.— korona.

Külföldi előfizetésekre a postailag meg-
állapított viteldj is csatolandó.

A FELSŐ BUDAPESTI KAMARASILIP A KÖZPONTI VILLAMOS BERENDEZÉSÜ KAPCSOLÓHÁZZAL.

A SOROKSÁRI DUNA-ÁG SZABÁLYOZÁSÁNAK ÉPÍTKEZÉSE.

SZEGEDI EMMA, SZINÉSZNŐ.

REGÉNY. — IRTA MOLY TAMÁS.

(Folytatás.)

— Ne nézze őket, nagyságos asszonyom, — mondta a kórikus. — Szomorú látvány ez. Ilyenkor mindig elszégyellem magam. Tessék, ez itt a mélyen tisztelt publikum. A látvány nem nagyon biztató.

— Ugyan, Hajabács, nézze csak, elég szép házunk lesz erre az ócska darabra. Jó közönség ez!

— Tessék csak sorra szemügyre venni őket. Ostoba, együgyű közönség. Más mondani róla nem lehet. Ime az intelligencia, kezit csókolom, ez az, itt előttünk, az első sorokban. Parancsoljon: a kitűnő polgármester úr, meg a tanácsos urak, az a kövér ott, az a hentesképű, bizonyosan a kultúrának, mert van ám ilyen is; meg a doktor urak, meg a gyógyszerész úr, a tanár urak és kérem, a fele se tréfa, a szerkesztő úr, no meg a tűzoltóparancsnok és a rendőrkapitány, a kereskedővilág színeje, persze, meg a szegény hivatalnokok és a diákok, hazám virága, ez cselédség, népség és ha van, katonaság. Sirni lehet! S a legszomorúbb te-remtések ebben a szalában mi vagyunk, kérem alázatosan, mi vándorkomédiások, kózik-evők, csepürágók, a kik megteszünk minden lehetséget és lehetlent! hogy kivívjuk ennek a mélyen tisztelt publikumnak igen becses tetszését. Milyen boldogság, ha a nagy jelenet s a felvonás után ez a mindenféle és fajta tenyér összeverődik és „felzúg a taps”. Mi meg itt állunk a nyílt színen és hajlongunk és mosolygunk és néha ráteszszük a kezünket érzelmesen a szívünkre, hogy az egész még szebb legyen! Mégis csak különös foglalkozás ez, kérem szeretettel!

— [Mi lehet, Hajabács? Miért ilyen epés?

— Mindig ilyen vagyok, nagyságos asszonyom, de nem nyilatkozom, hallgatom. Most azonban rájött a beszélhetnék. Meltóztatik tudni...

Az ügyelő harmadszor csemetett. Az igazgató — ifjú Rákóczi Ferenc — fölsett a színpadra és itt is, ott is talált gyorsan igazítást. A színpadon most csak azok maradtak, a kik kezdik a jelenetet; a többiek lementek.

A nézőtérben elhallgatott a zsigor. Nehány igazgató ember idegesen piszegett. Későn jöttek siettek a helyükre. Székeltogatás, mormogás; csend. A terem elcsöndült. Mindenki a színpadra néz. Az ócska bárszóny-függöny lomhán megmozdul, egyszerre csak széjjelválik. A szerény színházi felszerelés vászonra festett, elnyílt kertje ezúttal a prágai jezsuita kolostor kertjét ábrázolja. Hogy a háttér függönyén nyoma sincsen az előírt épületnek, az nem baj, nem hiányzik ez senkinek.

A színen megható önzetlen barátság bontogatta finom hajtásait, az ifjú Lehmann és az ifjú Rákóczi sugdolták s rejtgettek ábrándjaikat a gonosz hatalom előtt. Pater Knittelius közeledett. Különös, félig ravasz, félig bárgyú arczán furcsa indulatok játszottak bujdosít. Halk mormogás suhant végig a nézőtérben, a közönség megérezte, hogy itt most feltűnt egy ember. A szája állása, a szavak vontatása, a szeme pillantása, a feje alázatos tartása, az ujjak különös egymásba fonódása, mindez hiteles igazságként állította oda ezt a papot, a ki iparkodásaiban kellehetetlen és veszedelmes, eredményeiben meddő és mulatságos volt. A helyzetet aláfűtötte a jövőjét feltűnt és érte küzdő ifjú fejedelmi sarj megdöbbentő képmutatása és az ifjú ellen szőtt fondorkodás kegyetlen terve.

A függöny összecsapódott. A közönség tapsolt. Rákóczi, Lehmann, Kolonits, és kelleltlenül, Knittelius megjelentek a függöny előtt és megköszönték a tapsokat.

Ezalatt a színpadon gyorsan díszítették.

A kertdíszlet eltűnt, helyébe egy terem kóppott díszleteit állították. A bútorzat három rozoga szék. Az ügyelő megnézte, helyükön vannak-e a szereplők. A változással elkészültek. Az ügyelő élesen csöngetett. A nézőtérben a közönség elcsendesedett. A függöny szétlebbent. A bevezető jelenetek gyorsan lepergették. Az ifjú Rákóczi felsőhajt, fohászkodik, fél, remeg, tudja, hogy a mi a következő perczben történni fog, ez a viszontlátás gonosz kelepcze s reszket a kinszenvedéstől, mely ő reá vár s a nagy fájdalomtól, melyet imádott anyjának kell okoznia.

Az ajtó nyílik. Keretében megáll a nemes hölgy. Sötét tűzzel szegeződik szeme a fiára. Az orrcsümpája, az álla reszket a felindulástól. A szája kinyílik, de hang nem jő ki rajta. Két kezét, hófehér fáradt galambok, szívére szorítja. Nem szól, nem tud szólni. Sír benne a lélek. Villogó sötét szeme elborul. Kissé megtántorodik. Kebeléről a két galamb hirtelen széjjelroppen. Két karját széjjeltárja. S mint hirtelen hasított sebből a vér, szájából fakad a szó s a hangja remeg örömeiben, fájdalomában s odaszökik az ifjú reszkető szívébe:

— Fiam!

— Anyám!... — kél nyomába a sóhaj. A fiú odarohan anyja kebelére. Átölelve tartják egymást görcsösen, fájó szeretettel, azzal a gyönyörű erővel, hogy őket elszakítani egymástól nem tudja soha többé senki és semmiféle ereje ennek a hitvány, gaz életnek! Sírnak.

A nézőtér, mely ezt dermedten nézte, megmozdul. A feszültség-leigázta lélekzet kiszabadulván, fájó sóhajjal olvad. A szájak remegnek. A szemekbe könny szökik. A kezek zsebkendőhöz húznak elő s az ujjak idegesen remegnek. Szípkolós. Némelyek nagyot nyelnek, szólnának, mondanának valami tréfát, mert szégyellik a könnyüket, de nem tudnak szólni. A torkukat fojtogatja a most átélte apró örökkévalóság minden öröme, bánata, megrázó ereje. Egymásra néznek és elérzékenyülten mosolyognak. Persze: játék, összetakolt színpad, ócska díszlet, három rozoga szék, színház és mégis...

A színpadra figyelnek. Megindul az ifjú játéka, a ki ellenáll anyja kérésének és visszautasítja a hőslélek asszony lángoló szavait. Az anyja vergődik, borzastóban szenved, szemlátomást vénül, hét tör járja át fájdalmas szívét. Gazdag volt virágzó reményekkel, a mikor ide belépett s rajongva imádott gyermeke helyett idegen gondolkodású, idegen érzésű ifjú felel meg nem értőn, hidegen az anyának. Éles karmaival az örület kezd marczangolni az anyja agyvelejét, szava jajkiáltás, véresen ropog ki szájából és hiába! A fiú ott áll vele szemben, meg nem értőn, mozdulatlan arccal, csak fogával marja az ajkát, hogy meg egy hangja se legyen árulója az emberföltől megkínkoztatásnak, melyet végigszenved. A szerencsétlen anyja sikoltása: „Meghalt! Nekem nincs fiam!”

mint vad kegyetlen kéz markolt bele a közönség szívébe. Az emberek hangosan felcsuklottak, a mikor Zrinyi Ilona, a kit a kétségbeesés fúriái üznek, elrohant, halálra sebezten, meghalni.

Még néhány szó és a függöny összecsapódik. A teremben kigyúlnak a lámpák. Az emberek némák, mozdulatlanok. Így ülnek majdnem egy perczig. Csend. Nem néznek egymásra; felsőhajtának. Valaki, végre! összeüti a tenyerét. A varázs megtörik. Tapsorkán kél a nyomában. A kik már tudják a szereplők neveit, kiáltják: Szegedi! Szegedi! Uvöltnek. A többi is ordít: Eljen! Eljen! A függönyt széjjelhúzzák. A színen állanak az ifjú Rákóczi, Zrinyi Ilona, Knittelius, Kolonits. Az asszony csöndesen lehajtott fő-

vel. Már nem a szerencsétlen anyja, nem az ő alakja, viselkedése, nézése, mozgása. Kedvesen mosolyog; odasúgja a mellette álló kórikusnak:

— Ugy-e, kedves barátom, ezek nem is olyan csúnya, neveléses, lenézni való emberek. Hozzánk tartoznak, meghódítottuk őket.

A függöny összecsapódik. A közönség tombol, zajong, beszél, vidám, boldog. Az arczokon ragyogás, nevetés, lelkesedés. Az emberek magyarázzák egymásnak a nemvárt nagy szenzációt, melynek tanúi voltak. Alig tudnak megnyugodni.

Emma lemege a színpadról, az öltözőbe megy, a helyére. Levetti a hősnő bárszónykosztümjét, leveszi fejéről a fekete parókát. Magára ölti a fészülködő-köpenyt, lekeni arczáról a festéket; kibontja letűzdelt haját és megfésülködik. Megmosdik. Gondosan, rendesen visszarakja holmiját a kosárba. A színpadon tovább játszik a darabot. Kópognak az ajtón. Maris jön. Emma felöltöztött.

— No, Maris, szép volt? Tetszett?.. Fogja csak, fiam, a kosarat, mehetünk.

A színpadról behallatszik a beszéd. Az öltözőben most csak Csapó Mancsi van. Emma elköszön:

— Jó éjt, jó mulatást.

— Jó éjt, nagyság; önnek jó, már végzett és szép sikere volt. Meg lehet elégedve.

Emma kisiet az utcára. A közönség benn van a színházban. Nem találkozik senkivel. Maris elmondja, hogy mit látott és nagyon dicséri azt a szép nacságát, a ki olyan szomorú volt s hiába jött a fiáért; sajnálja, hogy nem nézhette tovább a darabot. Bizony szívesen ott maradt volna még. Azt a szomorú nacságát szerette volna még látni.

Nemcsak a Maris volt ezzel így. A közönség jó része nem ismerte ezt a darabot s feszülten várta, mikor lép Zrinyi Ilona újra a színpadra. És mert Zrinyi Ilona már nem jött többé, a várakozók úgy érezték, hogy csalódtak, vártak még valamire, a mi nem ment teljesedésbe. Az est sikere megcsappant, a hangulat leromlott, Zrinyi Ilonát is elfelejtették.

A Borbáth-házban nagy volt a csend, mintha már mindenki pihenni tért volna. Maris bevitte a kosarat Emma szobájába. Etelka még fenn volt, az ebédlőben ült, a terített asztalnál és olvasott. A mint Emma a szobába lépett, a kisleány felugrott és hozzásietett.

— De örülök, hogy már hazajött! Az előadásnak már vége?

— Még játszanak, de én már végeztem. Nekem ma este már nincsen dolgom a darabban, tehát hazajöttem.

— De kár! ha tudtuk volna, hogy ilyen korán jön, vártunk volna a vacsoráért.

— Van vacsorám, meg is eszem mingyárt, mert bizony megéheztem.

Maris kijött a szomszéd szobából.

— Hát maga hol járt, Maris? — kérdezte Etelka.

— A színházban voltam, kaptam jegyet a tekintetes asszonytól.

— Mit látott? Szép volt? Látta a nagyságos asszonyt játszani?

— Gyönyörű volt, de a tekintetes asszonyt nem láttam, nem került elő.

— Dehogyan is nem! Ő volt a Rákóczi Ferenc édesanyja.

— Ő-e? — Maris ránézett Emmára; rázta a fejét, nagyot nevetett. — Nem ő volt az, kérem, a kisasszony bolondná akar tartani. Én tudom, mert láttam. Az egészen más volt. — Persze, hogy más volt, — magyarázta Etelka, — hiszen más ruha volt rajta, ott van minden a kosárban, így nem mehetett ki a színpadra.

— Nemcsak a ruhája volt más, de más

volt az arca is, kérem, meg a haja is, jól megnéztem, a szeme is, minden egészen más volt; láttam, hát csak megismertem volna a tekintetes asszonyt!

Emma meg volt elégedve ezzel a sikerrel. Leült az asztalhoz és kezdte kibontogatni a papírból a sonkát.

— Gyorsan Maris, hozza a nagyságos asszony vacsoráját! Tessék kérem egy perczig várni, félre tettük a vacsoráját, ha meg tessék engedni...

Maris kisietett a konyhába.

— Gondoskodtam már a vacsorámról, — szabadkozott Emma.

— Mi is gondoskodtunk, kérem és tessék elfogyasztani, mert ha a néni nem akarja megenni, s a papa ezt megtudja, én kapok ki.

— Akkor inkább megessen. Barátaimért szívesen áldozom föl magamat! — Emmának jól esett ez a gondoskodás, meg is volt hatva egy kicsit, azért nevetett.

Vacsora után bementek a szobájukba.

— Most mit csinálunk? — kérdezte Etelka.

— Te csak fekéldj le, kis lányom, nekem még dolgom van.

— Segítek?

— Köszönöm, ezt a munkát nekem magamnak kell elvégezni. Feküdj csak le és aludj.

Etelka lefeküdt és úgy nézte, hogy Emma mit csinál.

A színésznő kezdte elrakni a holmiját. Kivette a kosárból a ruhát, a bárszónyzipót, mindegyik darabbal kiment az udvarra és kikéféltte, a szobában megnézte, rendben van-e, s beakasztotta a ruhát a szekrénybe, a cipőt, harisnyát a helyére tette. Rendbe hozta a festékes ládáját. Mindent pontosan elraktak.

Etelka elaludt.

Emma levetkőzött, megmosdott; fölvette a hálókötöst, leült az asztalhoz, s hozzáfogott a „Kísértetek” tanulmányozásához. Lassan, figyelmesen olvasott. Kereste az egyes mondatok okait, elképzelte az embereket, a kik itt egymással beszélnek, s látott egy szobát, a kerti szobát, a hol lejátsszódik egy szerencsétlen asszony könyörtelen tragédiája. Nem lehet a rossz-sors elő menekülni?

Végig kell élni, végig kell szenvedni némán, türelmesen, engedelmesen, megadással azt a sok rosszat, a mi az embert életében éri? Nem lehet vele szembeállani? Nem lehet ellene küzdeni? Nem lehet előle megszabadni? nincsen menekülés? Összeomlik minden és hiába éli végig az ember örömtelen, hitvány életét, mindig csak a komisz, gyalázatos, alávaló elemek diadalmaskodnak? Ők az erősebbek?

Nem olvasott tovább. Fejét két kezével összeszorította. Minek ez? Hogyan tapsolt ma ez az új, ismeretlen közönség! Zúgott a terem! Vállalt vont. Hát aztán? mit ér vele? Nem kell gondolkodni. Lefeküdni, pihenni, aludni és nem álmodni! Reggel próba, délután készülni az esti előadásra, este játszani; azután mindent elrakni, tanulni, készülni, dolgozni, dolgozni, minek, minek?!

III.

Másnap „Fedora” került színre.

Most sem voltak többen a nézőtérben, mint az előző este. Széksorok maradtak üresen. — Az igazgató kedvetlen volt; bánta, hogy eljött ebbe a városkába; okosabban tette volna, ha az előbbi helyükön marad s vár, míg igazán jó város akad. A mint lesz hová menni — akárhová! — továbbviszi innen a társulatát, nem játszza le még a tervbe vett két hetet sem, el innen, el! Nem kell itt színház, ezeknek!...

A közönség csakhamar az előadás hatása alatt állott. Senki nem látta már, hogy a színpad elszomorítottan szegényes — nagyon valószínű, hogy az előkelő orosz gróf dolgozószobája nem volt ilyen — és nem bántott már senkit, hogy a díszletek gyűrűttek, ócskák, siralmasak. Elhitte mindent, a mi a színen végbement. Mert az előadás jó volt. A színészek tudták a szerepeiket; a párbeszédek nagy-szerűen pergették; mindegyik szereplő tisztában volt a feladatával, s a mit rábíztak, meg is csinálta; a jelenetek letekettek.

Összte játékával Szegedi Emma diadal-

A WEIMARI SZÍNHÁZ, MELYBEN A NÉMET NEMZETGYŰLÉS ÜLÉSEZIK.

maskodott a társulat, magával ragadta az eleinte közönyös, egykedvű partnereket; kényszerítette őket, hogy komolyan vegyék a színpadot s játszsza, a milyen jól csak tudnak. Elhittető ereje a közönséget is leigázta. Tudása nagyszerű hatásokat váltott ki a szerepből, temperamentuma teljesen hatalmába vette a nézőket. Egységes tömeggé gyűrta a nézőtérben levő mintegy kétszázötven embert, s a közönség vele élte át a szép, ifjú Fedora herceggasszony különös történetét.

A negyedik felvonásnak is vége volt. A közönség a helyén maradt némán, meghatottan. A hölgyek sirtak s a könnyeket törölték, az urak futták az orrukat. A függönyre néztek. A függöny nem mozdult. Felzúgott a taps. A tömeg kiabált, ordított; meg lehetett érteni: „Szegedi! Szegedi!” A függöny széttért. — A színésznő a színen állt, lenézett a terembe, a tapsoló emberekre, mosolygott és csöndes főhajrával köszönt a fel-felzúgó tapsokat. Még most is el volt telve a szomorú történet, a mikor egy fiatal teremtes, a ki azt hiszi, hogy a boldogsága összeomlott, váratlanul reá talált, s rövid, álomszerű boldogságáért ifjú életével fizet... Kiszelt, színpadra firtélyosan kiképzett, hatásokra kielezett történet — de talán ez mégis így van, ilyen gonosz történetek végbemennek valóban. Még rezgett benne a meghatottság szomorú emberi sorsok felett. A színen maradtak a többiek is, a kik vele játszották a felvonást, Emma így kívánta.

A közönség csak az ő nevét zúgta. Nem tudtak betelni vele: „Szegedi! Szegedi!” Tapsoltak még, de a függöny már nem nyílt széjjel. A nézőtér lecsöndesedett; az emberek lassan távoztak. A szálló előtt, a téren, kisebb-nagyobb csoportok verődtek össze — szép tiszta őszi este volt, a sötétkék égen hidegen ragyogtak a csillagok, fehérén fényelt a hold sarlója — mert az emberek beszélni akartak, el akarták mondani egymásnak, hogy most, az imént, néhány elroppent órán belül milyen csodálatos, igazgató és igazalmas eseményeknek voltak tanúi. És csodulig voltak lelkes dicsérettel. Dicsérték a művésznő szépségét, csodálatos lelkes játékát, gyönyörű ruháit; felidéztek minden lépését, mozdulatát, s nem tudtak betelni vele. Büszkének voltak reá és rajongtak érte. A kik úgy tervezték volt, hogy színház után hazamennek, most a vendéglőbe tértek, vagy a kávéházba mentek, hogy még beszélhessenek a mai gyönyörű estéről. Lelek urak elhatározták, hogy megkérk az igazgatót, tűzze ki a darabot újra, minél előbb. Nagy ünneplést terveztek. Voltak, a kik bátran kijelentették, hogy ilyen előadást Pesten is ritkán látni és nincs a fővárosban művésznő, a ki ezt a szerepet jobban, szebben, meghatóbban, nagyszerűbben tudná eljátszani.

A színházban volt Etelka is, a fräuleinnal. Tágranyitott szemmel nézte, mi megy végbe a színpadon. Szeretett volna mindent megérteni, de nem kérdezett a fräuleintől semmit. A mikor felzúgott a taps, boldog volt és büszke, a mikor látta, hogy az ő barátját ünnepli a közönség. Ő maga nem tapsolt, nem kiáltotta annak az édes asszonynak a nevét — ő milyen szép volt azokban a drága pompás ruhákban! — de felállt a helyéről s úgy nézett körül a teremben lángoló szemmel és ragyogott boldog örömeiben és megittasult a siker gyönyörűségétől.

Soványan, kesernyős arccal, keskenyre szorított szájjal ült mellette a fräulein; hideg fitmáló szemmel nézte a szálló „nagy” termének kopott falait, a vidéki közönséget, a hevenyészett színpadot, az ócska, rossz díszleteket, a színészeket, a kik hiába öltöttek frakot, meg uszályos estélyi toalettet, megmaradtak szegény vándorkomédiásoknak. Ő már ezt otthon tudta, a mikor köztölték vele, hogy este színházba kell mennie Etelkával.

(Folytatása következik.)

ÉJJELE.

Hányan vagyunk, testvér, hányan:

E zord téli éjszakákban,

Kiket elkerül az álom.

S hánykolódva gyűrött ágyon

Ráz a láb — meleg-hideg —

S megfeszül minden ideg...

És sóhajtunk és nyöszörgünk,

Imádkozunk, átkot dörgünk...

És enyhülést nem bír adni

És nem akar megvirradni

Gyehennás zord éjjelünk.

Este holtfáradt feksznünk

S még fáradtabb lelkünk-testünk

Reggel, mikor fölkelünk.

S hány testvérünk, oh jaj, hány van:

E zord téli éjszakákban

Fejét lehajtni hova.

Kinek nincs már otthona...

— Egyik búv-helyet keres,

Mást kinez bét és deres.

Egyik börtön vaczánk senyved,

Mást emberszörny-dúvad kerget.

Egyik lelki-guzsba kötve,

Másik szembe-sziveköpve.

Egyik — harmatos lánsyaga

Bimbójában törve sárba...

Másik — anya... Toll nem bírja

Pokla kinját hogy leírja...

... Behunyjuk könnyes szemünket,

Csútitjuk lázas szívünket,

Idézünk földet, eget,

Kiáltunk a süket éjbe:

— Van-e lsten még az égbe?

S földön emberbecsület?

És nincs, nincs, nincs felelet...

(1919 február.) Lampérth Géza.

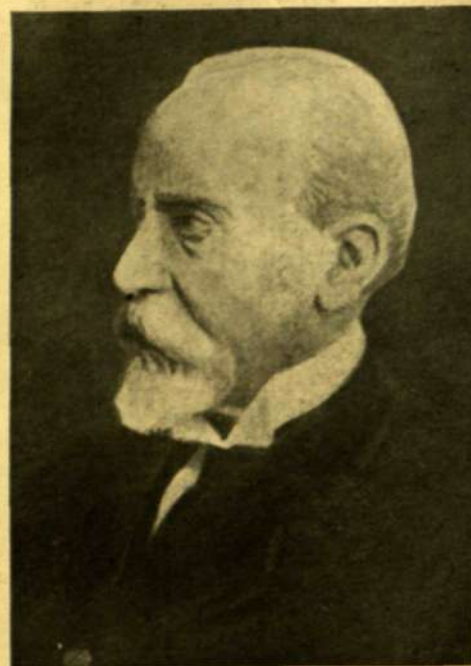
A GYŐZELEM MŰVÉSZETE.

A győzelem művészete, immáron látnivaló, nem csupán a hadvezérek köteles virtusa. Nekik mindenesetre érteniök kell ehhez a művészethez. De a háború utolsó főlvonása csak első főlvonása a békeszínálásnak, a melyért a háború folyt és külön genialitás az, a mi a nyereséges háborúból nyereséges békét is tud csinálni. Olyat, a melyik a győzelmet nem teszi egy tragédia magjává a nyertes portáján, mint a hogyan azzá tette az 1871-iki békekötés a diadalmas Németország számára. Se Elzász, se az öt millió hadisarcz összes kamataival együtt meg nem érte a boldogtalan birodalomnak azt, a mit nem egészen egy félszázad múlva ime fizetnie kell érte. Japán vagy másfél évtizeddel ezelőtt szárazon és vízen rettenetesen megverte Oroszországot és nem járt rosszul azzal a „siralmas” békével, a melynek Szentpétervárott sokkal jobban örültek, mint Tokióban, a hol lázadtak miatta.

Az egyes embernél is az okosság próbája, hogy mennyit egyék, mikor a terített asztal sokkal többet is kínál az elégnél. Az entente a legválságosabb pillanatokban is folyton hirdette a győzelme bizonyosságát és, mint kiderült, volt is alapos oka erre a meggyőződésére. De ez a bizonyosság egyben minden mentségről való lemondást is jelent azzal a számonkéréssel szemben: elkészült-e a győztes háború befejezésének tervével? Megcsinálta-e a béke programját, a melyet majdan diktálnia kellett és a melyről elárult, sőt folyton hirdetett annyit, hogy a háború rémét örökre elűzi az emberiség világából? A melyik nem a győztes fél új konfliktusok feltételeivel terhes békéje lesz, hanem az abszolút béke, egy olyan állapot, a melynek a fenntartását, zavartalanágát és sértetlenségét féltett kincsének érzi az egész megnyugodott emberiség.

Idő egy ilyen békeakta megfogalmazására, az emberiség boldogságának kodifikálására, sajnos, több volt, mint kíváncsi. A háború ebben a tekintetben a kezére járt a jóknak és a bölcseseknek. Több esztendeig tartott, mint a hány hónapot a hozzáértők jósoltak neki, de mikor az utolsó ágyúlövés is elhangzott és a háború véget ért tökéletesen úgy, vagy még tökéletesebben úgy, a hogy volt ellenségeink matematikusai kiszámították, — hónapok múltán se látjuk azt a remekművet, a melynek várában és ígéretében össze nem törtött fegyverünket letettük és zászlónkat összecsavartuk.

Ellenben látnunk kell mást. Látnunk kell, hogy Wilsonnak azokért az elveikért, a melyeknek gyakorlati alkalmazása plausibilissé tette a folyton hirdetett boldogabb, megváltott kor elkövetkezését, nehéz és igen kétes

ADOR GUSZTÁV, A SVÁJCI KÖZTÁRSASÁG ÚJ ELNÖKE.

csatát kell vívnia nem velünk, az egykori ellenséggel, hanem a saját szövetségeseivel. És pedig nem abban az irányban, hogy a műve tökéletesebbé váljon hanem azért, hogy egyáltalában megmaradjon belőle valami.

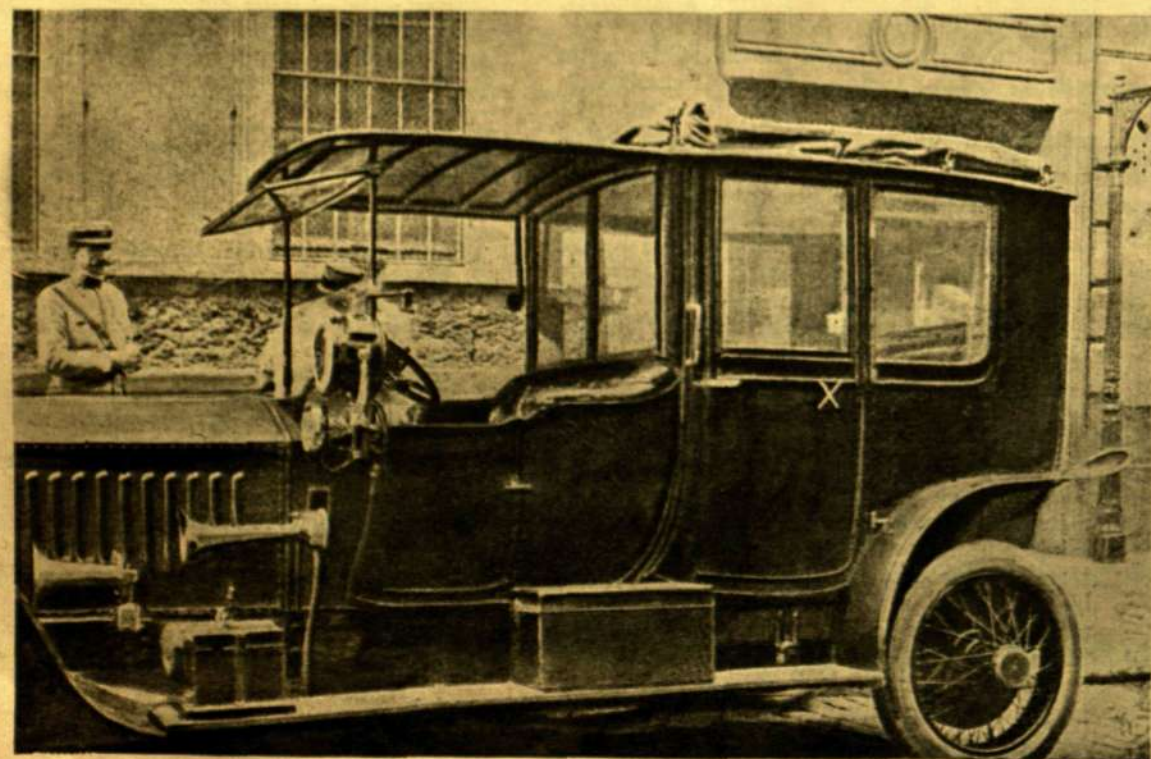
Mit mond ez? A lehangosabban egyet. Azt, hogy ellenségeink már összes erőik teljes megszervezettségében is el voltak ugyan készülve a bármilyen áron is kivívandó győzelemre, de nem voltak elkészülve a békére. Programjaik a majdan diktálandó békére igenis voltak: de programjuk nem volt. Ennek a megalkotását a diadal utánra hagyták. Még pedig, mind nyilvánvalóbb lesz, nem csupán az idő hiányából, sőt a legkevésbé ezen az okon. De visszatartotta őket ennek a témának a megbeszélésétől az az aggodalom, hogy egységük megbomlik és talán egymással is szembe kerülnek, még mielőtt a közös ellenség kezéből kicsavarták a fegyvert. A győzelem mulhatatlan előfeltétele volt a békének, de a béke feltételei, a hogyan külön-külön elképzelték, sőt meg is állapították, végzetes veszedelmévé válhattak volna a győzelemnek. Ez az elemi magyarázata annak, hogy a szövetségesek, a mint a végleges diadalt megkapják, nem az ellenséggel kezdik meg az alkudozást, hanem szinte hermetikusan elzárkózva, egymással ülnek le tárgyalni és folytatnak egymással olyan izgalmas, nehéz, keserű, feszült és éles tanácskozást, a melynek párját a történelem

alig ismeri. Proklamálják a háború folyamán egymással, mint külön érdekeltiséggel kötött titkos szerződések érvénytelenítését, de ez se elég annak a megakadályozására, hogy az együtt harcolt és együtt győzött szövetség tagjai: csehek és lengyelek, jugoszlávok és olaszok már a testvéri megbeszélés napjaiban lövészárkokat ne ássanak egymás ellen és kezüket a fegyver ravaszán tartva nézzenek farkasszemet.

Hogy a helyzet ilyen: az nem érthetetlen. Ne feledjük el, hogy az entente a maga igazán leggyőzhetetlen végső kialakultságában egy hosszú és viszontagságos folyamat, egy szakadatlan és sokszor kétségbeesett toborzás eredménye. Számbeli túlsúlya megvan már a mérkőzés megindulásának pillanatában. De hamarosan kiderül, hogy ez a tematikai többlet nem elegendő nem a győzelem biztosítására, hanem a vereség elodázására sem. Joffre marnei sikere pillanatnyilag megmenti ugyan a helyzetet, de a legexponáltabb Franciaország egy idő múlva megint csak kétségbeesett helyzetbe kerül. Olyan helyzetbe és olyan lélekállapotba, a mikor minden segítség sürgős, fontos, életbevágó és a mikor az ember nem nézi, micsoda árat kérnek ennek a segítségnek. És se a csehek, se a románok, se nem naivak, se nem túlságosan szemérmesek. Van szívük kérni és a szorongatottak — hiszen nem az övéből kéri — szintén van szíve adni, illetve ígérni a máséba, az ellenségébe. Az azóta érvénytelennek nyilvánított francia-román szerződés nyilvánosságra került tartalmából meggyőződhetünk róla, hogy Traján császár utódai nem dobták olcsón a serpenyőbe súlyos kardjukat és nagyon tudták értékelni hathatós támogatásukat. Bizonyos, hogy a többi döntő se szerénységben versenyzett egymással, mikor a diszkrét ügyletet megkötötte.

De megtörtént a csoda, hogy a világháború sorsát nem Románia és nem is Csehország döntötte el, hanem az igazán önzetlen Amerika, a melynek feje, Wilson kijelenti, hogy nem ura, hanem szolgálja népének. És ebben a minőségben akarja, sőt követeli látni társait is a tárgyalóasztalnál. A népek pedig soha se kötöttek imperialista, annexiós titkos szerződéseket, egymással. A népek a maguk életét akarják élni és nem a más népek életét kioltani. A népek urainak titkos szerződéseit átmásítani a népek szolgáinak becsületes, nyílt, az emberség törvényei és erkölce szerint való megegyezéssé: ez a párisi tanácskozás nagy, nehéz, de köteles feladata, mert ezen a művészetben épül a béke, a megnyugvás, a világ boldogulása és fölépülése: a jövő.

Szöllősi Zsigmond.

CLEMENCEAU AUTOMOBILJA, MELYBEN A MERÉNYLETKOR ÜLT (AZ AUTO AJTÁJÁN X JELLEL MEGJELÖLT HELY FÖLÖTT LÁTHATÓ AZ ÜVEGTÁBLÁN A CÖLYÓ HELYE) ÉS COTTIN, A CLEMENCEAU ELLENI MERÉNYLET TETTESE

Kukán Géza: Tanulmány.

Gémes Gindert Péter és Somogyi Sándor: A magyar köztársaság apotheosisa.

Páldy Zoltán: Gondolkó lány.

A hadviselt művészek kiállítása a Műcsarnokban.

A fiatal magyar festők és szobrászok ugyancsak kivették részüket a nagy háború szenvedéseiből. Csak a kiállítás tárgymutatója több mint 180 nevet sorol fel a hadba vonultak közül, pedig a mostani kiállításnál jóval többen vannak az összes hadba vonultak. A frontra is sokan kerültek közülük, az e tárlaton résztvevőknek majdnem fele átesett a háború legnagyobb borzalmain is. A halál is erősen pusztított sorakban. Mintegy harminczat szolgált el közülük, csupa fiatal embert, legtöbbször olyanokat, a kik kifejlődben voltak, úgy hogy igazában nem is tudhatjuk róluk, miféle nagy veszteség érte távozásukkal művésztünket. De voltak közöttük már olyanok is, a miről ez a kiállítás eléggé meggyőzően tanuskodik, a kikről már tudták, hogy nagy jövőre voltak hivatottak s ezért kétszeresen fájdalmas korai távozásuk.

Visszaemlékezésünk különösen két elesett fiatal szobrásznak alkotásai előtt sir fel. Sámuel Kornél nagy tehetségét a „Vasárnapi Ujság”-nak e rovatában elégszer méltattuk. Gál Misenka Nándor ugyan még kevesebb sikerre tekinthetett vissza, de az, a mit ez a kiállítás bemutat tőle, egy gyors fejlődésű és nagy sikerekkel kecsegtető pályafutás kezdetévé válhatott volna.

Ne feledkezzünk meg a szobrászok közül még Kolozsvári Szász Ferencről sem, a ki a harcstéren szerzett betegségében hunyt el. A hadifogság nehéz kenyerét sem kerültek ki fiatal művészeink. Még ma is vagy tizenketten sínylődnek messze Oroszországban és ki tudja, mi lett belőlük.

A megszokott hadi kiállításoknál sokkal

Messinger Illés: Tájkép.

jobb ez a tárlat, látszik, hogy a rendezésből elmaradó katonai bölcsesség most nem ártott meg neki. Sőt a legutóbbi műcsarnoki kiállításnál is jóval figyelemreméltóbb, frissebb, fiatalosabb és bizony művésziessébb is.

A már sokszor felemlítették közül Béli Vörös Ernőt, Frank Frigyes, Köröndi Frim Ervint, Merész Gyulát, Vidovszky Bélát, Zádor Istvánt, Rudnayt, Messingert, Remsey Jenőt és Remsey Zoltánt, ismét

csak dicsérrel emlegethetjük, de éppen ilyen joggal sorolhatnók még fel még számos elismert fiatal festőnk nevét is.

Ha pedig az eddig még keveset szerepeltek vagy kétkedve fogadták közöttük tekintünk szét, közöttük is jócskán találhatunk tehetséges festőket. Így mindjárt Páldy Zoltánt, a ki jó régen küzdök már önmagával, de úgy látszik csak most kezd szabadulni egy önmagára erőltetett formanyelvűtől, Bélyi Viktort, Gál Ferenczet, a kinek kár volna az édeskes kacérkodás felé fordulni, Gnaedig Sándort, Csapó Jenőt.

Gábor Móriczot, a kinek egypár érdekes képe látható, a melyeken Paolo Veronesere emlékeztető színekkel és lágyággal igen nobilisan ábrázol női mellképeket, önmagával és témáival erősen küzdök, de mindig eredeti Kádár Bélát, Záhonyi Gézát erőteljes tájképekkel, Scheiber Hugót egy jó akttal.

A grafikai teremben kiállított rajzok és képek majd egytől-egyig érdekes és derék teljesítmények. Márton Ferencz, Conrád Gyula, Krón Béla, Lénárd Róbert régi ismerőseink, a kik között is feltűnik bravuros rajzaival Wanyerka Gyula, eddig még meglehetősen ismeretlen név.

A szobrászati rész jóval gazdagabb a megszokottnál és a rendes állapotnál is fájóbbá teszi azt a panaszt, hogy a mostani rendezési mód mellett alig érvényesülhetnek a kisebbfajta szobrászati alkotások. Pedig éppen ezekből jócskán akad a kiállítás.

Alkotók közül Pásztor Jánost, Beszédes Lászlót, Kisfaludi Strobl Zsigmondot, Sződy Szilárdot, Lányi Dezsőt és még egyszer különös nyomatékkal a két halottat, Sámuel Kornélt és Gál Misenka Sándort említjük fel.

Orbán Dező: Krivádia.

Vidovszky Béla: Tájkép Vittorio környékéről.

A HADVISELT MŰVÉSZEK KIÁLLÍTÁSA A MŰCSARNOKBAN.

KÁROLYI MIHÁLYNÉ EGY NÉPGYÜLÉSEN.

PARFÜM.

Elbeszélés. — Irta Illy János.

I.

A nehéz paraszteszmák otrombán topogtak odakünn az ámbituson. A jegyző néha kiküldte a kisbíró, hogy csendre intse a várokozókat. Odabenn a bundapálinka áporodott, kesernyős íze és a nehéz szagú ködmönök párája fülledtté tette a levegőt. A jegyző, hatalmas, szikár ember, izzadt, kőzosz üstökét belemártotta az irásokba, rekedt, parancsoló hangon szólította elő az ügyfeleket, a lassúszavú, kucsmaforgató parasztokat. Valami kesernyős, unott dühvel ült itt a jegyző ebben a mestergerendás, fehérre meszelt községházában. Az élet, a melyre egykor olyan tüzes, szilaj nekiszabadulással vetette magát, immár csak ezekben a fáradt, változatlanul egyforma falusi napokban tombolta ki magát.

Néha úgy érezte, hogy eljön egyszer egy nap, mákonyos szagú, bódítóan édes májusi reggel, vagy talán egy forró, ismeretlen gyönyöröket rejtő júliusi éjszaka, a mikor el fogja rugni magától ezt az életet, a nehéz szavú, veszekedő, okoskodó parasztokat, a mértékelen nagy ivásokat, a végnélküli kártyás éjszakákat, a hajnali sötét, sáros hazabotorkálásokat... ember lesz újra, talán tartogat még valamit számára az élet, talán akad még valahol valami ismeretlen öröm, melegség az életben, mely meghozza számára az ismeretlent, az újat, a mit olyan sóvárogva várt.

Időközben meg is nőült. Azt sem tudta jóformán, hogy kit vesz el. Mint az alvajáró,

úgy szédült a hosszú téli estéken át tartó falusi összejöveteleken egy kis fehér arcú szőke leányhoz. Kis pirosposzsgás, jól táplált vidéki nő volt a felesége. Amolyan nagyszerű gombvarró, befőttkészítő meleg kis asszonyka, aki mellett az embernek minden vasárnap reggel tiszta, hófehér mellű ing jár, a kinek a stáfringba kapott abroszai, terítői és ezüstneműi ott lapulnak meg mutatónak a szagos szappannal illatosított szekrényben, a honnan csak valami nagy vacsora során kerülnek elő barátnőpukkasztónak.

A jegyző kétségbeesett, erőltlen küzködéssel tiltakozott ez ellen az élet ellen, tudta, érezte, hogy ez nem az igazi, hogy kell valaminek jönnie még, hogy még nincs vége, még nem szabad beletemetkeznie ebbe az izgalomtalan egyformaságba, még tartogat valamit számára az élet kimeríthetetlen tárisznyája. Mindezt néha egészen tisztán érezte a jegyző, de nem volt ereje hozzá, hogy megállítsa az élet tovavágtató szekerét, hogy felkapaszkodjék rá és feltépje a batyút, hogy megnézzze, mit rejteget még az ő 35 éve számára ez a nyugtalan, forrongó, elégedetlen élet.

Egy estén, a melyen lágy hullású hópihéket árasztottak el a falut, mint nesztelen libbenésű, fáradt, fehér pillék, megjött az első gyerek. A jegyző hatalmas, szikár alakja megtorpant a kis bölcső előtt. Ljedd, rettegő bámulással tapadt a szeme a kis hangtalan, friss életre. Ime, az ő élete, az ő váro, titkon sóvárgó, még neki sem lendült élete... már folytatódik, már itt van egy új ember, az ő bizakodó, szédült életének piczi hajtása... Összerázkódott... nem, nem szabad most

már, itt befejeződött minden, elég a titkos lobogásból, ő már megöregedett ezzel a friss rügyattanással, már elvesztette jogát az ismeretlen, az új számára. Fehér szálakkal tarkázott üstökét megadóan dobta oda a fehér, gyengén pihegő kis gyerektestre és sirva örült az új hajtásnak, melynek most már tartalmat kell adnia, tartalmat a becsületes, szürke, robotos életének sovány kútjából.

II.

A községháza barnára öregedett alacsony ajtaja kicsapódott. Egy surbankó parasztyerek tágranyílt kerek szemekkel eresztett be egy fátalos, finom ruhás városi hölgyet. A fülledt levegőjű szoba egyszerre megtelt finom, kaczer illattal. A nő hangtalan suhogással ott termett a jegyző asztala előtt. A jegyző felemelkedett a helyéről. Még annyi ideje sem volt, hogy legalább a nyakkendőjét megigazíthatta volna, pedig emlékezett rá, hogy reggel egy kopottasat vett magára és most széles bajusza alatt egy fohászt nyomott el: bárcsak véletlenül úgy kötötte volna meg a nyakkendőjét, hogy a kopott folt a csomóba került volna. Hiába, beleöregedett, belekopott már ebbe az életbe a jegyző, egy pár veszekedő paraszt kedvéért ugyan nem volt érdemes nyakkendőjét válogatni reggel. A nő finom lendülettel nyújtotta a kezét a jegyzőnek. A kis fehérkeztyűs kéz szinte elveszett a hatalmas, férfias tenyérben. A jegyző kezén röpké pörkölő meleg futott át, a hogy a nő keze megremegett az övében. Az arcát furcsa zavart pirosság öntötte el hirtelen. Szégyelte magát a parasztok előtt, mint a gyerek, mikor verset kell szavalnia a nagyoknak. Alig bírta kinyögni az egyetlen konvencionális szót:

— Parancsol?...

A parasztok sünvi visszanézéssel kifelé ódalogtak a szobából.

Az asszony felhajtotta fátolyát a kalapjára. A jegyző arcán a pirosság egy árnyalattal még sötétebb lett. Már szinte elfelejtette, hogy ilyen nagyszerűen ápolt, finom nők is vannak a világban, már azt hitte, hogy az élet valahol egy távoli mederben folyik örök tengere, a halál felé, hogy ide hozzá nem ér el már egyetlen csöpp üzenet sem abból a zajgó, nyugtalan folyóból.

— Kérem, jegyző úr, egy kis hagyaték ügyében jöttem — csengett finoman a nő hangja, — én Geréb Molnár Jánosnak a leánya vagyok — itt sejtelmes mosolyra nyúltak a kicsi, rutinosan kármonizott ajkak — Molnár Flóra vagyok, a pesti „Új színház” tagja.

A jegyző szívét, mintha hirtelen forró kalapáccsal döngették volna, Színész! Minden, a mi szilaj, fiatalos lángolással olyan nyughatatlanul dobolt benne, most ebbe az egyetlen szoba fojtotta magát: Színész!...

— Kérem, tessék helyet foglalni — rebegte zavartan a jegyző.

A nő leült. Selymes pillái alól mosolyogva jártatta körül melegséget tekintetét az egy-

szerű szalmafonatos székeken, a kopott íróasztalon, a falon a megsárgult Kossuthképen, furcsa ellentét volt: ez a becsüppent finom parfümös idegen világ ebben a nehéz szagú, sáros lábnyomoktól éktelen szobában. A jegyző mohó pillantása utána kúszott az asszony tekintetének és zavartan mentegődött:

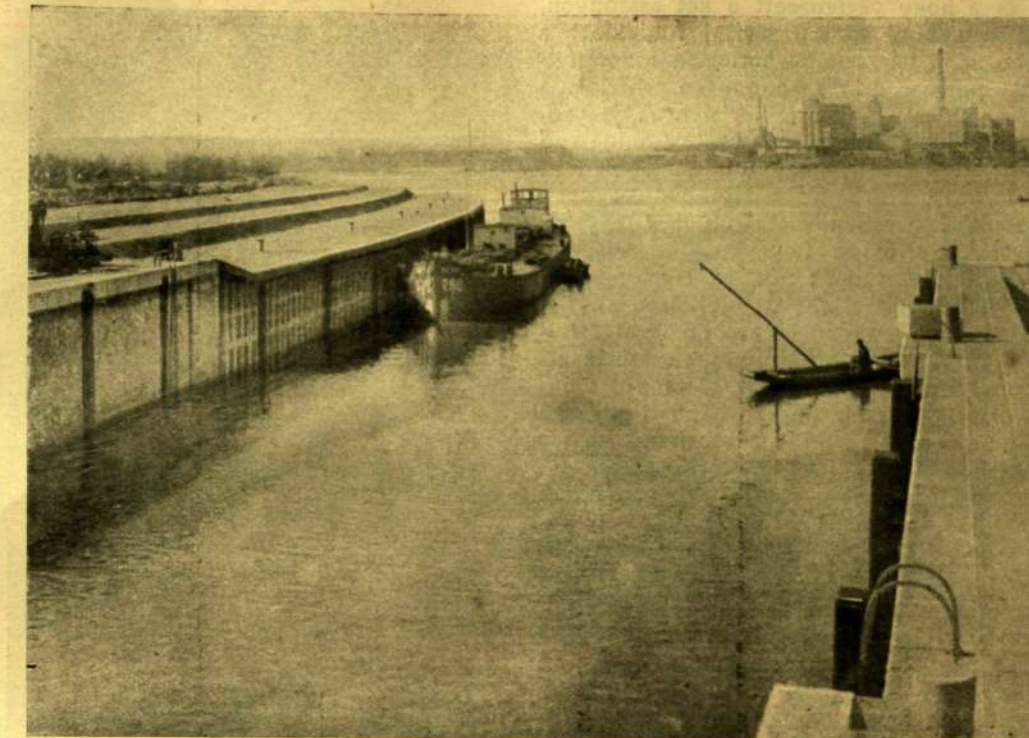
— Kérem, bocsásson meg, hogy ilyen rendetlen ez a szoba, de parasztokkal kérem... parasztokkal mit csináljon az ember!...

Itt kidüllesztette kissé a mellét a jegyző, mintha csak azt akarná mondani: Valahogy azt ne hidd, hogy én is közéjük tartozom, hogy én is idevaló vagyok ebbe a fülledt, nehéz parasztszobába... nem! engem ide dobott az élet ebbe a sáros, szürke sarokba... és én tehetetlenül engedelmesskedtem az erőszaknak!...

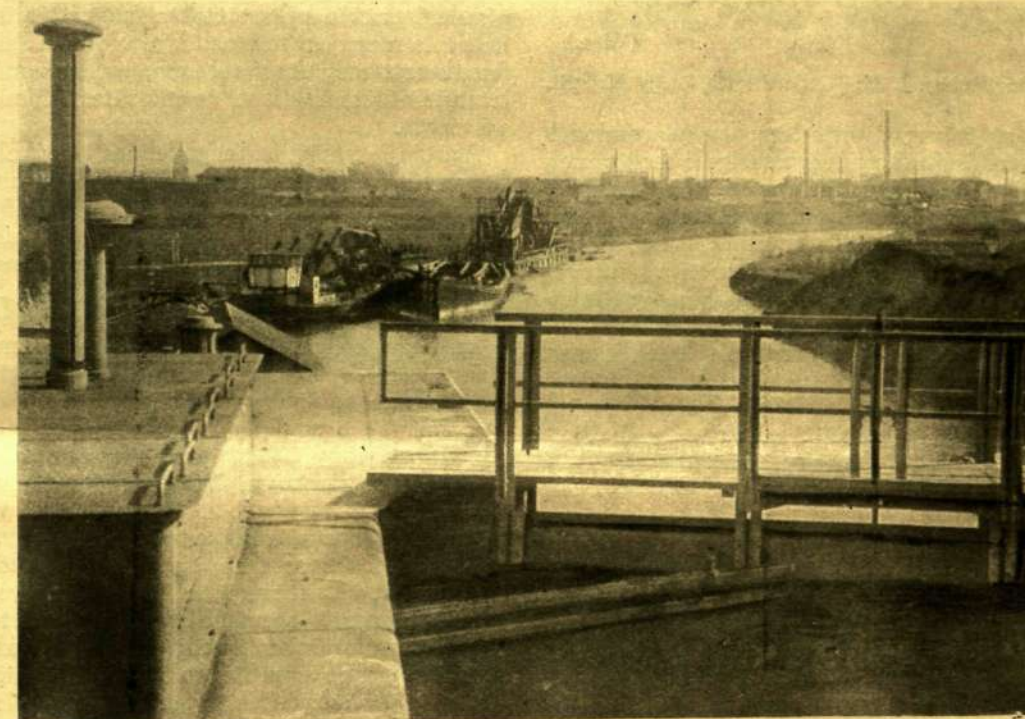
Hát kérem, a Geréb Molnár-féle hagyaték ügyében tetszett jönni, hm — forgatta szórakozottan a jegyző az előtte fekvő iratok. Már háromszor is a kezébe került az a bizonyos Molnár-féle ügy, de zavarában újból csak reárakta a többire. A nő egy kedves oldallpillantással elolvasta az akta szélén a felírást, finom ujjaiával hirtelen kikaparta a csomóból és odatette a jegyző elé:

— Azt hiszem, ez az...

A jegyző megint elvörösödött. Kíérezte a

AZ ELŐCSARNOK A LARSEN-RENDSZERŰ FALÉPÍTMÉNYNYEL.

AZ ÚTŐCSATORNA.

színész hangjából a pillanatnyi gúnyt, a hogyan a nők akkor szoktak mosolyogni, mikor a meglepett, elkábított férfi ügyetlenül uralkodik az érzékeken, mint rossz lovas a makranczos paripán.

— Igen, ez az! — állapította meg a jegyző komikus komolysággal. És elkezdtek az aktát böngészni. Néhány garasról volt csak szó, a mit Geréb Molnár János itthagyt az ő finom pesti színész leányának. A nő közel hajolt a jegyzőhöz, kaczer illata körülsmogatta a férfit, a kis hitvány garasos ügy már szinte semmivé törpült ebben a hatalmas erővel idehullott idegen parfümös életben... a nő néhány meleg mosolyát végigbujtatta a jegyző kipirult arcán, a száján kifutó apró lihegés közel simul a jegyzőhöz... már ott állottak egészen egymás mellett, néhány elszabadult rakoncátlan hajsza már csiklandozta a fréfi arcát... a jegyző már érezte azt a meleg, ismeretlen életet, a melyet néhány röpké percze kikövetelt magának a sors dús raktárából... a mikor egyszerre egy gyerek rontott be az ajtón. Kis pufók, félig urias, apró csizmás gyerek; a hogy az idegen nőt meglátta, ijedten torpant meg az ajtóban:

— Apuka, tessék mán ebédelni jönni, anyuczi üzeni...

A jegyző végigtörölte forró homlokát, a szája fáradt, keserű mosolyra nyílt:

— A fiam... az én kis fiam...

Az illatos pesti színész felkapta a gyermeket és összecsókolta a pufók, hideg arcocskát. Finom gyöngyretiküléből cukrot halászott ki. Fényes, nagy pesti cukrárszda czigéjébe csomagolt kaczer kis holmi volt. A gyerek ijedten állt ott az idegen jószág előtt. Ilyen finom cukrot nem árultak a falusi boltban.

— No, fogadd el a nénitől és köszönd meg szépen — szólta rá az apja.

A gyerek kis maszatos kezével félve nyúlt az előkelő cukor után, a köszönömöt valahol apró fehér fogai között morzsolta el és egy iramodással künn termett az ajtón. Odakünn bezzeg hallatta élesen sípító hangját, mint mikor a templom tömjénillatos, hideg csöndjébe hirtelen belesüvít az orgonasíp:

— Nézd mán Gyuri, milyen cukrot kaptam, ilyen neked nincs... egy pesti néni adta!...

III.

Este egy társaságban találkozott a jegyző a színészével. Otthon megmondta a feleségének, hogy a legszebb ruháját vegye fel. Azt a csipkés kivágottat, a melyik a tanító lakiján volt rajta, a melyen az ő becsületes öreg papjuk annyira megbotránkozott és a melyikről a helybeli úrinők egy évig pletykáltak.

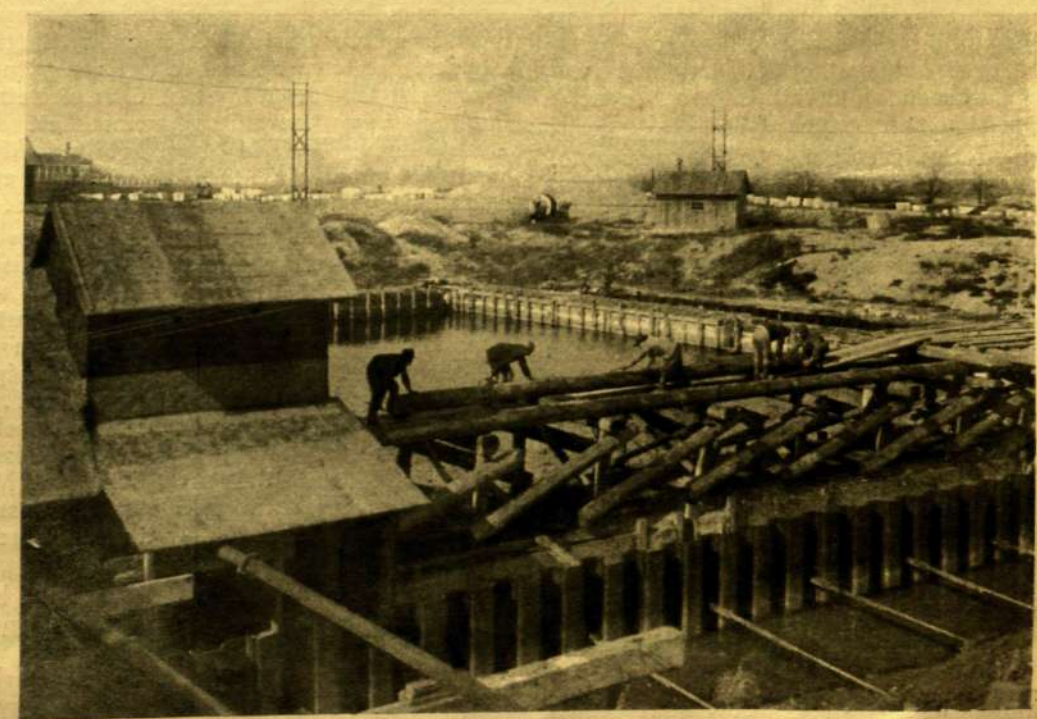

SZÉKELY BAKÁK.

A KÖZTÁRSÁGI ELNÖK LÁTOGATÁSA A SZÉKELY ZÁSZLÓALJAKNÁL.

KÁROLYI ELNÖK BESZÉDET MOND A SZÉKELY KATONÁKHOZ.

AZ ELSŐ VIZERŐTELEP, A MELYYEL VILLAMOS ÁRAMOT FOGNAK FEJLESZTENI.

A BUDAPESTI KAMARAZSILIP ÉPÍTÉSE.

A jegyző bemutatta a feleségét a színésznőnek és a hogy végignézett a két asszonyon, hirtelen valami keserű kacaj fuldoklott a mellében. A felesége gyakorlatlan kézzel felrakott pudrere szinte komikusan fehérlett a színésznő ügyes piperéje mellett. A jegyző, a hogy így elnézte a feleségét a színésznő mellett, úgy érezte, hogy tulajdonképpen az ő valóságos, szürke és a titokban vágyott, elmaradt ismeretlen élete áll így egymás mellett... erről az ügyletlen pudrértegről már tudta, mit takar: csöndes, izgalomtalan, gyereknevelő életet... de vajon a másik, az a titokzatos, finom idegen illat mit rejteget?... A keskeny kármínajkak szinte elvesztek itt ebben a borpáris, alacsony szobában, olyan volt, mintha egy tétova, csavargó szellő kergette volna ide a színésznő melegcsengésű hangját, ide a vidéki asszonyok egészséges, pletykás kacagásai, meg a férfiak mohón kutató pillantásai közé...

IV.

Az éjjeli vonattal utazott el a színésznő. A jegyző vitte ki a kocsián. A két ülés kis bricska nagyokat zökkent a kátyukon. A vak sötétség úgy borult le a falura, mint egy óriási fekete kalap. Az asszony egy hirtelen zökkenőnél ijedten fonta rá a karját a jegyző derekára. Valahonnan puskadőre szól bele az éjszakába. A ló felhorkanva kapta fel a fejét, felrugta a lábait a levegőbe, majd ijedt nekiszipálással ragadta el a szekeret. A jegyző fél karjával átkapta a színésznőt és a vad rohanásban, melynek végén ki tudja, talán a halál leselkedik rá olesó eszközeivel, egy otromba árokba fordulásával, nem érzett semmit, csak a szorosan hozzámúló friss, ismeretlen asszonytestet, a gyeplő kihullott a kezéből és a száguldo kócsi vad rohanásában egy apró, keskeny, kármínpiros ajkat keresett széles bajszos szájával... úgy érezte, hogy már csak perczeig tart az élete és ezt... ezt a kétségbeesetten eleje hullott percet nem szabad elszalasztania...

A ló egy útszéli fa előtt hirtelen megtorpant. A színésznő ijedten bontotta ki magát a jegyző karjából. A férfi felhőrdült, mintha elömlött ébredne.

— Ejnye, beste dőge, ugyancsak elragadta a szekeret! — dörmögte furcsabosszusan. A zöld vadászkalapot feltolta homlokára, vérbefutott szemét körüljárta a sötétség, már közel voltak a vasúthoz. A jegyző leszállt a kocsirol, megveregette, csitította a megvadult párát, majd felült újra a kocsira és lassú ügetéssel hajtott az állomás felé. A nő balra nézett, a jegyző pedig jobbra. Látni egyikük sem látott semmit az éjszakából. De most már idegenek voltak egymás számára. Egy hirtelen vadul idekergetett fellobbanás után pontot tettek... és az élet, a maga unalmas, megszokott taposó malmával megint tovább örölte körülöttük a hangtalan, vak éjszakát... és őrli majd a holnapot... a holnapután... Egy kis vad, összemarakodó csók volt csupán, de nekik egy ponton találkozniok kellett...!

Mikor elbúcsúzott a jegyző az asszonytól, a kis finom, keztyűs kéz egy röpké pillanatra megegyeszer megremegett a hatalmas tenyérben, azután lesiklott, lehullott róla, mint a vihartépte virág a fáról...

A vonat lomhán futott bele a pirkadásba. Álmos éjjeli utasok felgyűrt kabátgallérral bámulták a fakadó hajnalt, mely piros hasadásával már várta valahol a vonatot.

V.

A jegyző már nem ment haza. Egyenesen a község házára hajtott. Egy pokrócos lőcán végigheveredett, megegyeszer beleszimatolt a levegőbe, a hol még ott keringett a finom parfüm illat, teleszipantotta magát megegyeszer evvel a kábító idegen illattal... azután fáradtan odavánszorgott az ablakhoz, kitérte mind a két szárnyát, kikérgette a színésznő ittmaradt egyetlen emlékét, a parfümöt... és egy óra múlva megint beeresztette a bundapálínka áporodott, durva izét és a nehézságú ködmönök páráját!...

A HENTZI-SZOBOR LESZERELÉSE.

A FÖLD HALÁLA.

Regény.

(Vége.)

Irtá id. Rosny J. H. — Fordította Laky Margit.

Targ összegyűjtötte ezeken a romladék eltakarítására és az ásásra szolgáló eszközöket, azután — megsűrűsítve a protoatomikus energiát — megtámadta a mérhetetlen gödröt. A gépek egy órán át zakatoltak. Az emeltyűk fölemelték a sziklákat és automatikusan félredobták őket, a kobalt peraloidok pedig eltakarították a törmelékét és a sulykok ehhez viszonyítva, lassú, ellenállhatatlan lökésekkel tartották egyensúlyban a válaszfalakat. A mint a nyílás húsz méter hosszúságot ért el, föltűnt egy hangfogó, gránit-támaszával és tartozékaival együtt, majd egy arkum-ház.

Fekvésükből Targ pontos számításokat eszközölt. Föltéve, hogy a katasztrófa a lakás körül érte a családot, nyugati irányban kellett ásnia. Eré és gyermekei elérték azt a hangfogót, mely a Vörös Földekkel kötötte össze a Futóhomok Óázisát, (a mint ezt Arva balcsese sejtette), akkor délnyugati irányban kellett folytatni a kutatásokat.

Az őt beállította az eszközöket a „valószínű” helyek szomszédságában és újra fölvette a munkát. A nemzedékek kiszámíthatatlan erőfeszítése tökéletesítette a roppant gépeket. Megvolt bennük az elemek hatalmasága és finom kezek gyöngédsége. Könnyedén fölemelték a sziklákat és eltakarították a földet, meg az apró kőveket. Egészen gyöngye nyomással lehetett irányítani őket, siettetni, lassítani vagy megállítani menetüket. Az Utolsó Ember kezében olyan hatalmat képviseltek, a minővel a kezdetleges időkben egy egész törzs, egy egész nép sem rendelkezett...

Egy arkum-tető tűnt elő. Egészen el volt csavarodva és behorpadvá s itt-ott egy tuskó üttött rajta léket. De több biztos jéről rő ismert. Ez volt az a ház, melyben Eré a Futóhomok Óázisában való letelepedésük óta az utolsó emberi család minden gyöngédsége, minden álma, minden reménye lakott... Targ megállította a gépeket, melyek emelni kezdték és rémülettel vegyes édes érzéssel nézett rá. Micsoda titkot rejt magában? Micsoda drámáról lebbenti föl a függőnyt a szomorúságtól és fáradságtól eltűnkadt szerencsétlen előtt?

Az őt hosszú percekben át habozott befejezni föladatát. Végre kiszélesítette az egyik hézagot és lecsúszott a lakásba.

A szoba üres volt. Néhány kőtuskó torlaszolta el, melyek a falhoz préseltek az ágyat és összezúzták. Egy asztal darabokra volt törve, több hajlékony alumíniumedény összelapítva feküdt a kővek alatt.

A látvány az anyagi romlások között

jellegével bírt, de sokkal megindítóbb jelene teket sejtetett. Targ egész lényében reszketve haladt át a szomszédos szobába. Üres és földült volt ez is, mint a másik. Egymásután végigjárta a ház minden zugát. A mikor az utolsó helyiség ajtaja elé érkezett, néhány lépésnyire az ajtótól megállt. Aggodalmába kábultság vegyült.

— Mindamellett, — suttogta, — elég természetes, hogy a veszély első jelére kirohantak a szabadba...

Megkísérelte maga elé képzelni a módot, a melylyel a lökés létrejött és azt is, hogy Eré milyen képet alkothattott magának a veszedelemtől. De csupa egymásnak ellentmondó gondolat és érzés kavargott agyában. Egyetlen benyomás maradt csak állandó: az, hogy az ösztönnek a Vörös Földekkel összekötő hangfogóhoz kellett vezetnie a családot. Észszerű volt hát errefelé tartani. De hogyan? Eljutott-e Eré a Nagy Hangfogóhoz, avagy elpusztult útközben? Az őrnek eszébe jutottak Arva hebegő szavai. Majdnem biztos, hogy Eré, egyik gyermeke, vagy talán valamennyien eljutottak odáig. A lehető leggyorsabban föl kellett tehát vennie a munkát, a mi nem gátolta meg abban, hogy összekötő folyósót vágjon.

Ezen elhatározása után Targ kiemelte az ajtót sarkából és gyors kutatást kísérelt meg. De a törmelék és a tuskók áthághatatlan akadályt gördítettek útjába. Visszatért a ház tetején át és újra megindította a délnyugati gépeket, azután beállította az északi készülékeket és megnyitatta velük a folyósót. Nem fedkezett meg Arváról sem, a kinek mély letargiája lassan-lassan természetes álommá változott.

Azután szemét az engedelmes kerekre függesztve, éber figyelemmel várt. Néha futólagos mozdulattal helyreigazította munkáját, máskor megállított egy csavart, egy turbinát, egy pengét, egy csákányt, hogy megvizsgálhassa az utat. Végül elferdülve, behorpadvá, föltűnt a hangfogó magas szárá és a szikrázó hallgatókagyló. Ettől fogva nem szűnt meg errefelé irányítani az energiát. Most már csak azok a finom szervek működtek, melyek a szükséghez képest fölemelték a kőveket, vagy eltakarították a törmelékét.

Egyszerre gyászos nyöszörgés tört elő kebléből halálkiáltásként... Fény jelent meg előtte, ugyanaz a hajlékony, eleven fény, a mi a szerencsétlenség napján, a Vörös Földek romjai közt villant szemébe. Vére megfagyott, foga csikorgott, szemébe könnyek gyűltek. Meglassított minden mozgást, csak azokat az érzékeket engedte tovább dolgozni, a melyek ügyesebbek és gyöngédebbek voltak az ember kezénél.

Azután megállított mindent és rekedt, fuldokló zokogással szorította kebléhez azt a testet, melyet oly szenvedélyesen szeretett...!

Az első pillanatban reménység hullámzott végig rémületén: úgy tetszett neki, hogy Eré nem volt még egészen hideg. Lázasan tette a nedvességmérőt a sápadt ajakra...

Eré eltűnt az örökös éjszakában.

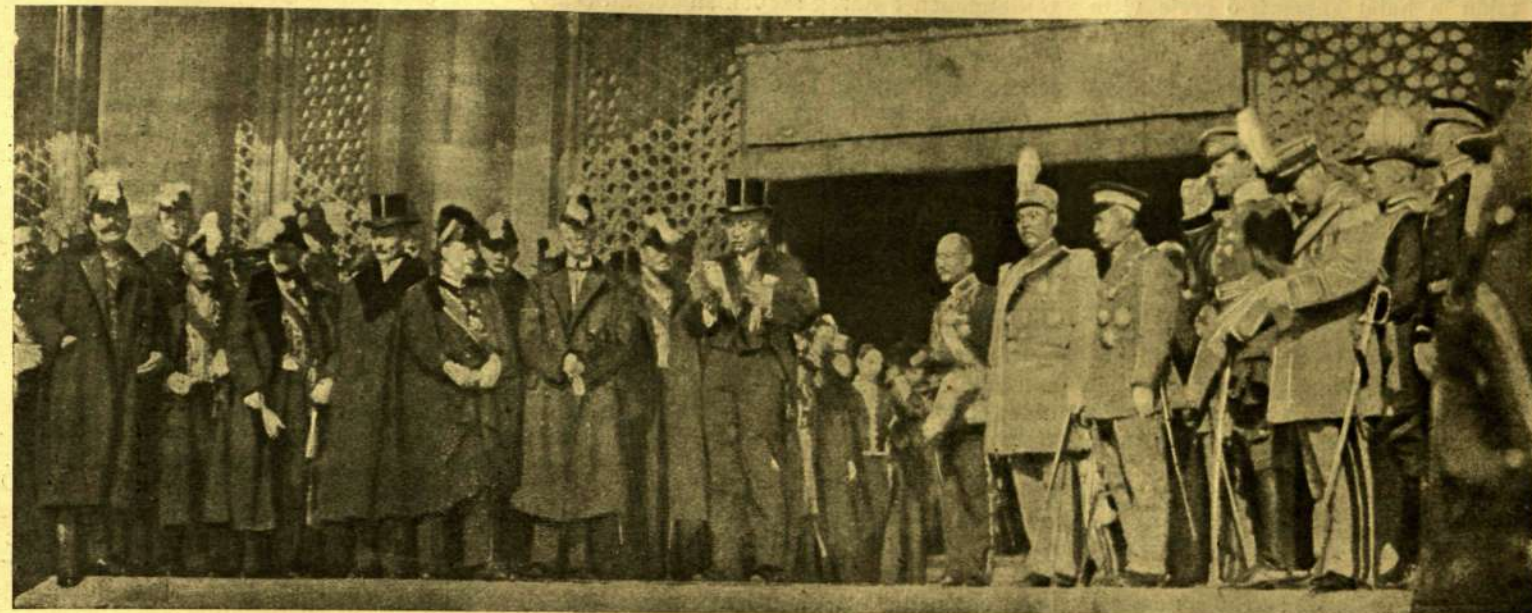
Targ hosszasan nézett rá. Eré elevenítette föl előtte a letűnt korok költészetét. Egy rendkívüli fiatalság álmódosai átalakították a komor bolygót. Eré maga volt a hatalmas, tiszta és csaknem örökké tartó szerelem. A mikor karjában tartotta, úgy tetszett neki, mintha új és számtalan faj föléledését látná.

— Eré! Eré! — mormolta. — Eré, világ üdésége! Eré, emberek utolsó álma!

Lelke azután megkeményedett. Vad és keserű csókot nyomva élettársa hajára, újra munkához látott.

Egymásután fölálta valamennyit. Az ásvány nem volt hozzájuk oly kegyetlen, mint a fiatal asszonyhoz: megkímélte őket a lassú haláltól, az erők türehtelen szétmorzsolódásától. A sziklatuskók bezúzták koponyájukat, összetörték testüket, fölnyitották szívüket...

Ekkor Targ lezuhant a földről és végnélküli sírásba tört ki. Fájdalma olyan hatalmas volt, mint a világ. Keserűn megbánta, hogy háborút indított a könyörtelen Végzet ellen. A Vörös Földeken haldokló asszony szavai a megmérhetlenség lélekharangjaként csendültek át bánatán...

KHINA ÜNNEPE A SZÖVETSÉGESEK GYŐZELME FÖLÖTT.

(A khinai köztársaság elnöke [frakkban,] jobbja az angol követ, felolvassa beszédét.)

Egy kéz érintette meg vállát. Egyetlen szökéssel kiegyenesedett. Arvát látta maga előtt, a ki ólomápadtan, ingadozva hajolt rá. Annnyira le volt sújtva, hogy egyetlen könnycsepp sem remegett pillán, de szeméből a gyöngye teremtsék minden lehetséges fájdalom áradt Targ felé. Színtelen hangon suttogta:

— Meg kell halni! Meg kell halni!

Szemük egybekapcsolódott. Mélyen szellették egy mást egész életükben, minden valóságban, minden álmon át. Ugyanazok a remények fűzték őket mindig össze és most, a végtelen nyomorúságban, még szenvedésük is testvéries volt.

— Meg kell halni! Meg kell halni! — ismételte Targ visszhangként.

Átölelték egymást. Két emberi szív utoljára dobogott egymáson...

Azután Arva csendesen ajkához emelte az irridiumcsövet, melytől sohasem vált meg... Mivel az adag szilárd, Arva gyöngédsége pedig rendkívüli volt, az euthanázia mindössze pár percig tartott.

— A halál, a halál... — hebegte a haldokló. — O, hogy is félhetünk tőle!

Szeme elhomályosodott, ajkát boldog bágyadság zárta le és eszméletét már teljesen elvesztette, mikor az utolsó lélegzet elszállt kebléből.

Egyetlen ember volt már csak a földön.

Egy porfirtombon ülve, Targ elmerült álmódosába és szomorúságába. Még egyszer megtette képzeletében azt a nagy utazást az időkön át, a mi oly égő rajongással töltötte el lelkét...

Először föltűnt előtte a még langyos, kezdetleges tenger képe, melyben az élet észrevehetetlenül és öntudatlanul burjánzott. Azután jöttek azok a vad és süket lények, melyeknek rendkívüli energiája és termékenysége minden határt fölülmért. Megszületett a látás. Az isteni fény megteremtette a maga parányi templomait, a naptól született lények ismerték már annak létezését. Előttűnt a szárazföld. A víz hallgatag, bizonytalan, zavaros népei előzőnlötték azt is. Háromezer évszázad alatt megteremtették a szubtilis formákat. A rovarok, varangyok és hullók ismerték az óriási páfrányerdőket, a leveli békák nyüzsgését és a nyílvirágok buja növést. A mikor a fák egyszerű törzsei megjelentek, még akkor is mutatkoztak roppant hullók... A dinoszauruszok teste akkorára megnőtt, mint a cédrus a plerodaktilusok rettentő mocsarak fölött lebegtek... Satnyán, gyöngén, ostobán, ezekben az időkben születnek meg az első emlősök. Nyomorúságosan kóborolnak és oly kicsinyek, hogy százezer ér csak föl egy iguanodon súlyával. Meghatározhatatlan évezredek alatt létezések észrevétlen és szinte neveléséges marad. Mindamellett egyre nőnek. Eljön az ő idejük is, a mikor fajaik erejük

teljében kelnek föl a mező minden kanyarulatán, a szálferdők minden felhőmályában. Most már nekik van kolosszális testalkatuk. A dinotériusz, az ősi elefánt, a rinocérosz, melynek páncélja olyan, mint a vén tölgyfa kérge, a fenéketlen gyomrú viziló, az urusz, a bölény, a makarodusz, az óriási oroszán és a sárga oroszán, a tigris, a barlangi medve, a bálna, mely több diplomakusz súlyával ér föl és az ámbra-czet, melynek szája akkora, mint egy barlang, szétszórta energiákat lehellenek ki.

Azután a bolygó érvényesülni engedte az embert. Uralma a leghatalmasabb volt, a legkegyetlenebb — és az utolsó. Csodálatosan pusztította maga körül az életet. Meghaltak az erdők számtalan lakósaikkal együtt. Minden állatot kiirtottak, vagy lealacsonyítottak. Volt idő, a mikor maguk a szubtilis energiák és a sötét ásványok is rabszolgáiknak látszóttak. A győző már megragadta azt a rejtelmes erőt, a mi összetartja az atomokat...

— Maga ez az örület jelentette a föld halálát... a föld halálát a mi Uralmunk számára! — mormolta halkán Targ.

Borzongás futott végig fájdalmán. Eszébe jutott, hogy az, a mi még testéből megmaradt, megállás nélkül származott át hozzá az idők eredete óta. Ott élt a kezdetleges tengerben,

az első sárszigeten, a mocsarakban, az erdőkben, a mezőkön és az Ember megszámlálhatatlan városaiban és sohasem szakadt meg, a míg hozzájutott... És ime! Ő volt az egyetlen ember, a ki az ismét mérhetetlenné vált bolygó fölületén lélegzett!...

Eljött az éj. Az égboltozat megmutatta azokat a bájos tüzeit, a miket annyi trillió ember szeme ismert... Kettő szemlélté már csak őket. Targ megolvasta azokat, melyeket jobban szeretett a többinél, azután látta még, a mint fölkel az a roskatag, ezüstös, kihalt és legendás égtest s feléje emelte szomorú kezét...

Még egyszer, utoljára fölzogogott. Szívébe lépett a halál. Visszaütve az euthanáziát, kilépett a romok közül és odafeküdt a sivatagba, a vasdelejesek közé.

Azután az utolsó emberi élet néhány részcskéje alázatosan belépett az Új Életbe.

ADY ENDRE AZ AKADEMIÁBAN.

Ady Endre most, halála után néhány héttel vonult be először az Akadémiába, egyelőre vendégül. Schöppflin Aladár, maga is vendég, kalauzolta, felolvasást tartott róla a nagyszámú összegyűlt akadémikusok és a szép, tágas felolvasótermet teljesen betöltő közön-

ALEXEJEV FÖVEZÉR SIRJÁRA KOSZORÚT TETTER FRANCZIAORSZÁG NEVÉN EKATERINODARBAN.

A kép jobb oldalán kezét kabátja nyílásába dugó alak Denikin tábornok, a bolsevikellenes kozákok vezére.

ség előtt. Az Akadémiában eddig talán még ki sem mondták Ady nevét, a megváltozott idők és talán a halál engesztelő ereje vitte rá az Akadémiát, hogy meghívásával a felolvasásra alkalmat adjon.

Schöpplin Aladár ebből is indult ki felolvasásában. Érintette azt az ellenkezést, melyet Ady költészete és szereplése támasztott s a mely elsősorban világnézeti okokból származott s azután támadói részéről zúgításban szerephez jutott az elfogultság és nem egyszer a szándékosan félremagyarázó rosszindulat is. Ezek a támadások az olvasóköröség nagy részét elzárták Ady elől, számtalan sokan elítélték a nélkül, hogy olvasták volna. Leginkább hazafias költészetét magyarázták félre. Hazafiatlannak, a nemzeti érzéstől elszakadottnak bélyegezték, holott — mint Schöpplin nyomatékosan hangsúlyozta — ő volt korának legszenvélyesebb magyarja, a kinek a magyarság sorsán való töprengés volt élete legnagyobb dolga s költészetének legfontosabb, minduntalan visszatérő motívuma. Csak hogy az ő magyarsága egészen más volt, mint a mit a közönség megszokott: nem a nemzeti önérték felcsigázása, nem is a nemzeti hiúságnak való hízélgés, hanem a magyar nemzet sorsának, a világban elfoglalt helyzetének keserű szemlélete, a nemzet jövője miatti rettegő aggodalom, a háború előtti és alatti viszonyok sivárságán, a magyarság felett uralkodó elemek veszedelmében döntő politikáján

való dühös elkeseredés. A végzetes szeretet ez, a mely szeretete tárgyának helyzete miatti fájdalomában a harag szavaiban tör ki. S ma, a mikor előttünk állanak a következményei annak a politikának, a melyet Ady ostromozott, lehetetlen eltagadni az ő szavának igazságát.

Ady hazafias költészetének fejtegetésében állapította meg a felolvasó a költő lelki alkának azt a vonását, a mely mintegy szerelem költészetének: nála a szeretetnek mindig kísérője a harag, a vonzódásnak a civódás. Harcos lélek, a mely mindig harcban áll a világgal és önmagával, megnyugodni nem tudó örök meghasonlásban él, nyugtalanságában nincs pillanatnyi pihenő sem. Szerelmi költészetét is ez jellemzi elsősorban, neki a szerelem nem tiszta gyönyörök forrása, neki nincs Beatricéje és Laurája, nem teszi olárra a nőt, hogy gyönyörűséggel hódoljon előtte. Az ő szerelme a nemek örök kiegyenlíthetetlen harca, a melyben nincs szünet, mert a nővel való teljes lelki összelvadásra, a nőnek teljes és végleges bírására vágyik s kétségbeesett haraggal jaidul föl ennek lehetetlenségén, nem bír belenyugodni, hogy a nő nem adhatja oda neki egész lényét. Ezért elegyednek komor füstök vágya tüzebe, ezért következik a gyönyörben való fölemelkedés rövid pillanataira mindig a sivár kiábrándulás napjai, ezért új harc neki minden szerelmi óra. A szerelemnek egészen új koncepciója ez, Adynak egészen sajátja,

a melyet azonban ismer a modern pszichológia. Ennyiben Ady az irodalom nagy fölfedezői közül való.

Ady magányos lélek volt, de magánya folyton nyugtalanította s rendkívüli erővel élt benne az önmaga közlésének vágya. Belső ösztöne hajította, hogy kitárja magát az emberek előtt teljesen, maradék nélkül. Innen ered rendkívüli közvetlensége, mindig önmagával foglalkozó egocentrizmusa, a mely lehetetlenné tette számára, hogy a líra körén túllépve, objektívebb formákban is kifejezze magát. Viszont azonban ez adja meg lírájának rendkívüli intenzitását. Soha még ember ennyire őszintén, fenntartás nélkül ki nem tárta magát a költészetben s alig van emberi lélek, a melynek minden redőjébe olyan pontosan beláthatnánk, mint az övébe. A kifejezésnek ezzel a teljességével válik Ady lírája — ha nem egyes alkotásaiban, hanem egészében nézzük — monumentálissá. Ő kifejezni igyekszik azt is, a mi az emberi lélekben ellene mond a kifejezésnek, a mi az öntudat félhomályában van, a tudatlanság sötétjében rejtőzik s innen vannak homályosságai, a melyek azonban szintén fokozzák monumentális hatását, hiszen a művészet legnagyobb alkotásaiban mindig van valami irracionális, teljesen meg nem érthető, csak sejtelemmel megközelíthető.

Felolvasását Schöpplin Aladár azzal fejezte be, hogy bár ma még nem vált általánossá

Ady elismerése, igazi értékét csak egy kisebb-ség fogadta el, szilárd meggyőződése szerint ő volt a legnagyobb magyar lírai költő. Az irodalom nagy etrekei közül való, a kiket koruk félreismert és megtagad, a kinek igazsága azonban keresztül hatol a kortársak elfogultságán s lassanként általános érvényűvé válik.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Anonima levelei. Balla Ignác regénye érdekes és hálás ötletből indul ki. Egy hírneves író, a ki kezd megrendülni önbizalmában s e miatt szenved, egy reggel elragadtatással, bámulattal és szerelemmel teljes levelet kap névtelen női kézről, a mely visszaadja bizalmát s eltölti vágygyal, sőt szerelemmel a rejtélyes ismeretlen iránt. Mindenütt őt keresi, belefog egy sereg szerelmi viszonyba új meg új nőkel, a kikben mindújra az Anonimát sejtí, mindegyikből kiábrándul s végül elveszi derék, kedves unokahugát, a józan, prózainak tartott Elzát, a ki már évek óta gondoskodott testi jóvoltáról, felügyelt takarítójáról, rendben tartotta fehérneműjét s mindig mint a megtestesült házasszonyi próza állt előtte. Csak aztán tudja meg, hogy a szerény kis Elza volt az Anonima, a ki kislány kora óta hűségesen szerette, önbizalmatlanságában meg akarta vizsgálni, áradó névtelen leveleket írt neki s ezzel költészetet lopott bele életébe. Ez a téma így igen jó és ez a kis regény legfőbb érdekessége. Kiaknázásában az író már kevésbé volt szerencsés, mint kitalálásában: a sokféle nőalakoknak, a kiket az Anonima keresése közben felvonultat, nem tud elég határozott és éles profilt adni, kicsit a levegőben oszlik el mind s a kiábrándulás és szakítás nem mindig van meggyőzően indokolva. Az előadásban sem üti meg azt a hangot, a melyet a téma természete kíván, az ilyen természete szerint vigyázték alapötlet könnyed, fölényes hangra kívánkozik, a mit a regény írója is érzett s helyenkint újra meg újra megpróbálja eltalálni, de minduntalan beletéved az érzelmesen filozófáló hangba, humorában pedig nincs elég önkénytelen frissesség. A kis Elza alakja azonban megmenti a regényt, könnyedén, biztosan van odavetve, szürke kis alakja, kedvesen jelentéktelen, okos arcocskája mindig akkor tűnik az olvasó elé, a mikor kell, a regény minden fordulatán érezteti a főszereplő sorsára való hatását s bár ő a legszerényebb és

leegyszerűbb, mégis mindig őt látjuk főszereplőnek.

Az amerikai nő. Raoul Auerheimer elmés és előkelő bécsi író, egy-két darabjával a mi színházaink is kísérleteztek, elbeszélő írásait a németül is olvasó magyar közönség rég kedveli. Magyarul könyvalakban úgy tudjuk, most vezeti először a közönség elé Radó Antal kitünően szerkesztett vállalat, a Magyar Könyvtár egy füzetben, a mely négy finom munkájú, vervevel előadott novelláját foglalja össze Az amerikai nő és egyéb történetek címmel, Tégla. Dezső fordításában. A füzetet a Lampel R. (Wodianer és fiai) cég adta ki. Ára 1 korona 20 fillér.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelmúlt napokban: Dr. Atzél Károly állami felső kereskedelmi tanár 63 éves korában, Budapest. — Márkosfalvi Török János százados, a 26-os vadászok volt parancsnoka, a harmadosztályú katonai érdemkereszt, a bronz signum laudis és a sebülésérem tulajdonosa, Budapest. — Grün Dezső, nemesorosi nagybérő, szolgálaton kívüli százados, Barsvármegye törvényszéki bizottsági tagja, 44 éves korában, Budapest. — Málás Hugó nyug. rendőrtanácsos, Budapest. — Szabados Jenő 27 éves korában, Budapest.

Szentkirályi és bugaczi özv. Szentkirályi Albertné szül. Helvey Ilona volt országyűlési képviselő özvegye, Debreczenben. — Bugaczi és Szentkirályi Szentkirályi Pálné szül. breznóbányai Mikovényi Gizella, Debreczenben. — Idősb Dörre Tivadarné szül. Kimmach Klótild, Budapest. — Özv. Auerhammer Ferencné szül. Deér Eleonóra 90 éves korában, Somlóvásárhelyen.

EGYVELEG.

* A szappant a gallok használták először. Kecsefaggyúból és bükkfahamuból állították azt elő. Ez a szappan aligha vetélkedhetett volna a mi háború előtti pipere-szappanainkkal, de még a mostani, mindenféle szurogatómunkából összekotyvasztott hadiszappanainkkal sem. Összetételéből ugyanis azt lehet következtetni, hogy nemcsak a piszkot a bórról, hanem mindjárt magát a bőrt is le tudta szedni, olyan nagy mértékben maró lehetett a hatása. Úgy látszik, nem is voltak nagyon meglegedve a gall szépek ezzel a kozmetikummal, mert nem sok idő múlva a gall szappangyárosok

már különféle festőszerekkel megfestett és erős illatszerekkel megszagosított szappanokat hoztak forgalomba. Az akkori szappanoknak labda alakjuk volt és „Pila Mattiaca”-nak nevezték Mattiacum (mai nevén: Marburg) helyeségről, a hol készült. A rómaiak nem ismerték a szappant, a fehérnemű mosásához a módosabb rómaiak valami lúgot használtak. A szegényebb rómaiak a mosáshoz egy olcsóbb anyagot: a vese váladékát használták fel. A ruhát ebbe áztatták, vízzel felöntötték és azután lábbal taposták. A fehérneműt mosás után ráhába feszítették és kény gyűjtöttak alá. A római gazdasszonyok nagymosása, mint látható, valamivel olcsóbb volt, mint a mai keserves háborús időkben a mi gazdasszonyainké.

Szerkesztői üzenetek.

A vérőzőn felett. Forog a föld. Okos, gondolkodó ember munkái, de egy régi, elmult világ hangján és nyelvén van megírva, a mely a mai olvasó lelkében már nem kelt visszhangot.

Kínos szerelem. Maupassant egy novellájának gyarló utánérzése, lelketlen, dadogó stílusban.

A szépség forrása. Olyan, mint egy középkori diáknak önképzőkori dolgozata. Annál esztétikailag tudással, a mennyit az ember az iskolából hoz magával, mégis bajos esztétikailag csikketek irni.

KÉPTALÁNY.

* A «Vasárnapi Ujság» 4-ik számában megjelent képtalány megfejtése: A városligetbe.

Felelős szerkesztő: Holtsay Pál. Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Vármegye-u. 11. Laphirdető tulajdonos Franklin-Társulat IV., Egyetem-utca 4.

MATTONI-FELE
GISSHÜBLER
természetes
égyényes
SAVANYÚVIZ

Hajnövesztő, amilyen még nem létezett.
Rövid idő alatt dús hajat növeszt és megakadályozza a hajhullást, megőrzi a korai őszülést és az ősz hajnak eredeti színét visszahozza. Egy hónap alatt fényes eredmény. Ára 15 és 20 K. BOTAR Z. REGINA kozmetikai műintézet.
Budapest, VII., Erzsébet-körút 34. I. em.
Arctápolás, arczgőzölés és villanymasszázs egész nap.

Fiatalos, üde arczbőrt
varásmielőtt 10 nap alatt és eltávolított minden telthibát, úgy mint miteszer, pattanás, sárgafolt, ránc, orrvörösség, likacsos, hervadt, pettyhűdt bőrt, a Dr. Kapsling-féle asztó-szer. A kúra egyszerű, otthon végzhető, minden feloldás nélkül. Befejtése után az arcbőr ragyogó szépben, gyermekül ölében és tisztaságban pompázik. 1 üveg 15 K. Diszkrét csomagolás utánvétellel. — Gyár: HAVARTON & Co. — Székhely: Budapest, VIII., József-körút 23. (Füleslet 1.)

A PESTI HAZAI ELSŐ TAKARÉKPÉNZTÁR-EGYESÜLET

hetvenkilenczedik évi

RENDES KÖZGYÜLÉSÉT

1919. évi márczius hó 22-én d. u. 4 órakor

fogja

Budapesten, központi épületében (IV., Deák Ferencz-utca 5. sz.) megtartani.

TÁRGYSOROZAT:

1. Jelentése az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak az 1918-ik évi üzlet eredményéről.
2. Határozathozatal a mérleg és a tiszta jövedelem iránt.
3. Igazgatósági javaslat a nyngdijszabályzat 13. és 18. § ának módosítása iránt.
4. Egyéb igazgatósági előterjesztések.
5. Az igazgatóság egy (1) tagjának, a felügyelő-bizottság kilencz (9) és a választmány két (2) tagjának megválasztása az előző választások folytán a felügyelő-bizottságban és a választmányban esetleg még megüresedő helyeknek választás után való betöltése. (Alapszabályok 23., 35., 36., 40. és 44. §-ai).

Ezen közgyűlésre a t. ez. részvényesek azon figyelemztetéssel hívatnak meg, hogy az alapszabályok 14. §-a értelmében csak oly részvényes gyakorolhatja, akár saját személyében, akár meghatalmazott által, szavazati jogát, kinek részvénye 1918 december 31-ig nevére íratott s a közgyűlést megelőző nap d. u. 5 órájáig az egyesület főpénztáránál még le nem járt azelvényeivel együtt letétetett.

Budapest, 1919 februárius 27-én.

(Utányomás nem díjazatik.)

Az igazgatóság.

Olvassa a
hirdeléseket

RENDELÉSNEK
sziveskedjék lapunkra
hivatkozni.

FOGAK és teljes fogorvos
szájpadlás nélküli,
a gyökerek eltá-
volítása főleg
Szeged, a szájbetegségekben.

FOG -tömések, arany
fogkoronák és
aranyhídok, tar-
tó porcelán- és
aranytömések, tla évi jóállással.

FOG -húsz teljes érszételen-
tőssel; használatban
részi fogorvosok által
Vidéknek egy nap alatt
kiegészítettek. — Mérsékelt árak.

Dr. HEGEDÜS JAKAB
fogorvos, egyetemi orvosudor,
Első Fővárosi Fogorvosi Intézet, Budapest,
VII., Erzsébet-körút 44. sz. I. emelet.

ROZSNYAY PEPSIN BORA.

Kellemes ízű, kiváló jó hatásu szer
**étvágytalanság, ren-
detlen emésztés és
gyomorgyengeség** ellen.

Étkezés közben véve, megóv
a gyomortelheléstől.
Egy üveg ára 6 kor. 50 fill.

Kapható:

minden gyógyszárban,
valamint

ROZSNYAY MÁTYÁS

Arad, Szabadság-ter.

UJDONSÁGOK!

TÖRÖK GYULA

A HALSZEMÜ HÁROM FIA

A nemrég elhunyt kitűnő író
legértékesebb és legművészebb novellái

Ára 10% felárral 8 korona 80 fillér

SZABÓ ENDRE
forradalmi versei

VILLÁMLÁSOK

Ára 10% felárral 8 korona 80 fillér

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.
Kapható minden könyvkereskedésben.

Megjelent a

LA HONGRIE REPUBLICAINE

(Quatrième année de la Revue France Hongroise)

Előfizetési ár egy évre 40 K, fél évre 20 K.

Előfizetéseket elfogad a szerkesztőség:

Budapest, IV., Semmelweis-u. 4.
(Blockner hirdetési iroda) és Szeged, Pallavicini-u. 5.

Betegeknek jó tanács!

Aki ideggyengeségekben szenved, ideges, izgatott, gyenge,
kimerült, feledékeny, életunt stb., kinek feje, háta, tagjai
fáznak, kft szívdigességek, ideges-gyomorbaj, bél- és hólyag-
zavarok gyökörnek, ki rheumás, köszvényes, béműlt,
hűdött stb., kérje díjtalanul a **„Moderen Villamos
Gyógyászati”** című könyvet (külön kötet férfiaknak,
külön kötet a nőknek) az

„ELEKTRO VITALIZER”

orvosi rendelés intézettől
Budapest, VII., Kertész-utca 50/33. szám.

A császár szerelmei

a Madame Sans Gêne érdekesítő előadásai a
Magyar Színházban ráterelték a közönség figye-
lmet Napoleon intim viszonyaira. Ezzel szinte
időszórón jelent meg „A Társaság” kiadásában

FREDERIC MASSON

NAPOLEON ÉS A NŐK

cz. rendkívül érdekesítő könyve Csetényi Erzsi fordításában

Ára 10% felárral 12 korona 10 fillér

Kapható: **„A Társaság”** kiadóhivatalánál Budapest,
IV., Reáltanoda-utca 18. és minden könyvkereskedésben.

MAGYAR KÖNYVTÁR

Szerkesztő
RADÓ ANTAL

Új füzetek:

916—917. sz.

MIKSZÁTH KÁLMÁN

AZ AMERIKAI MENYECSCKE

[Regény-töröredék]

Ára 1 korona 20 fillér.

A Lampel R. r.-t. kiadása. * Kapható minden könyvkereskedésben.

Hirdetések felvételnek

BLOCKNER I.

hirdetőirodában

IV., Semmelweis-u. 4.

Ez az a lemez

Ha igazán kellemesen akar mulatni,
hozza meg a most legújabbban megjelent

„Ujvári telefonál”

című kétoldalas, tréfás, kacagtató hanglemezt.
Ára: Hat darab ócska, lejátszott hanglemez.
Ezen lemez pénzért nem kapható. — Ujvári Károly ezen
lemezen ugyancsak megkacagtatja hallgatóit. Elejétől
végig holtra neveltető! Kizárólag csakis

WÁGNER

Hangszernagyáruházában

Budapest, VIII., József-körút 15. sz.

Fiók: Ráday-utca 18. sz. alatt.

Telefon: József 35—92.

Óvás! Figyeljen a „WÁGNER” névre, hogy máshoz
be ne tévedjen. Beszélőgépek 200—1500 koronáig.

Árjegyzék ingyen.

12. SZÁM. 1919. (66. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, MÁRCZIUS HÓ 23.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 1 Kor.

Előfizetési feltételek:

Egészévre — 48.— korona
Félévre — 24.— korona
Negyedévre — 12.— korona

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
állapított viteldij is eszolandó.

A MAGYAR HAJÓSOK TILTAKOZÓ GYÜLÉSE BUDAPESTEN A NEMZETI MUZEUM ELŐTT A CSEH DUNAI ASPIRÁCIÓK ELLEN.